

Správa za rok 2021 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2023

Právny rámec, cieľ správy, štruktúra a cieľové skupiny

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSŽZ) vypracoval Správu za rok 2021 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2023 (ďalej len „správa“) na základe § 3 ods. 2 zákona č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 474/2005 Z. z.“).

Legislatívne a politické východiská správy

Základné legislatívne a politické východiská výkonu štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí zakotvujú a vymedzujú:

- * **Ústava Slovenskej republiky** č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov v článku 7a zákona, ktorý ustanovuje: „Slovenská republika podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy s materskou krajinou“;
- * **zákon č. 474/2005 Z. z.** ;
- * **Koncepcia štátnej politiky** Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2016 – 2020.

Štruktúra správy

Prvá kapitola **Súčasný stav komunit Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora** obsahuje prehľad o krajanských komunitách v zahraničí a základnú informáciu o pomoci, ktorú poskytla Slovenská republika (SR) na krajanské aktivity v rámci dotačného systému ÚSŽZ. V roku 2021 bolo podporených **722 projektov** od žiadateľov z 28 štátov vrátane SR v **sume 4 737 073,22 eur**.

Druhá kapitola **Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu** informuje o podpore krajanských aktivít v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu v spolupráci ÚSŽZ a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) a ďalších inštitúcií. V roku 2021 ÚSŽZ podporil **214 projektov** v 21 štátoch vrátane Slovenska vo výške **787 324,78 eur**. MŠVVaŠ SR vynaložilo na vládne štipendiá, učiteľov a lektorov a vzdelávacie podujatia pre krajanov spolu **2 572 807,75 eur**. Poskytlo 58 štipendií Slovákom žijúcim v zahraničí, vyslalo na slovenské školy 16 učiteľov slovenského jazyka a akademických predmetov do Maďarska, Rumunska a na Ukrajinu. V zahraničí pôsobí aj 21 lektorov slovenského jazyka a kultúry v 14 krajinách.

Tretia kapitola **Oblasť kultúry** je venovaná aktivitám krajanov v oblasti kultúry. V roku 2021 ÚSŽZ podporil v tejto oblasti **363 projektov** z 26 štátov vrátane SR vo výške **3 694 728,82 eur**. Popri krajanských aktivitách v zahraničí financie smerovali aj na propagáciu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí na podujatia organizované v SR.

Štvrtá kapitola **Oblasť informačná** je venovaná vyhodnoteniu podpory krajanov v oblasti informačnej s dôrazom na vydavateľskú činnosť. ÚSZZ podporil v oblasti informovanosti **104 projektov** v 14 štátoch sumou **170 547,62 eur**.

Piata kapitola **Oblasť médií** je zameraná na oblasť médií. V roku 2021 ÚSZZ podporil **41 žiadostí** z 9 štátov celkovou sumou **84 472 eur**. ÚSZZ využíva webovú stránku www.uszz.sk a portál www.slovenskezahranicie.sk. Obe sú účinným zdrojom aktuálnych informácií a takisto spätnej väzby pre krajanov. Táto kapitola podáva aj informácie o spolupráci ÚSZZ s médiami v SR s dôrazom na rozvoj vzťahov s verejnoprávnym Rozhlasom a televíziou Slovenska (RTVS).

Šiesta kapitola **Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí** informuje o procese rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia. Okrem iného informuje o počte prijatých žiadostí o vydanie osvedčenia a o počte vydaných osvedčení, vrátane príslušnej štatistiky za rok 2021.

Siedma kapitola **Orgány štátnej správy, samosprávy a inštitúcie vo vzťahu ku krajanom** zahŕňa aktivity prezidenta SR, Národnej rady SR (NR SR), Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR), MŠVVaŠ SR, Ministerstva kultúry SR (MK SR), Ministerstva vnútra SR (MV SR), Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR), Matice slovenskej (MS), cirkví a orgánov samosprávy.

Ôsma kapitola **Návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2023** načrtáva základné východiská programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Charakteristickým znakom je nadviazanie na kontinuitu v osvedčených aktivitách ÚSZZ a aktivitách ďalších inštitúcií v roku 2021.

Deviata kapitola **Vplyv na rozpočet verejnej správy** sa zaoberá vplyvom materiálu na rozpočet verejnej správy. Prijatie materiálu bude mať negatívny, rozpočtovo zabezpečený vplyv na rozpočet verejnej správy kvantifikovaný v roku 2022 v sume 3 529 476 eur a v rokoch 2023 až 2025 v sume 3 543 778 eur každoročne.

Kapitola 1 Súčasný stav komunit Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora

Podľa § 2 zákona č. 474/2005 Z. z. **Slovákom žijúcim v zahraničí** je osoba, ktorá nemá trvalý pobyt na území SR a je štátnym občanom SR, alebo nie je štátnym občanom SR, ale uchováva si národné povedomie, a on alebo jeho predok v priamom rade má slovenskú národnosť.

Autochtónne menšiny

Aktuálna situácia autochtónnych národnostných menšín je charakterizovaná tým, že prebieha ich postupná asimilácia v dôsledku nástupu nových generácií, globalizačných tlakov a pod tlakom väčšinového okolia. Negatívny vplyv na stav autochtónnych menšín majú demografické zmeny, hlavne tendencia u mladých ľudí nezakladať si rodinu, prípadne nemať alebo mať iba málo detí. Často je faktorom nepriaznivá ekonomická situácia v oblastiach, kde ešte žije slovenská menšina kompaktné, v dôsledku čoho dochádza k značnému odchodu obyvateľstva, často celých rodín, za lepšími životnými podmienkami do zahraničia a do SR, a to hlavne zo Srbska. Zdrojom údajov tabuliek č. 1 a 2 sú oficiálne štatistiky jednotlivých krajín doplnené o odborné odhady krajanských organizácií.

Tab. č. 1 **Počty príslušníkov slovenských národnostných autochtónnych menšín**

Krajina	Sčítanie obyvateľstva 2011 - 2012	Sčítanie obyvateľstva 2021	Odhad skutočného stavu
Bosna a Hercegovina		Neevidujú sa	1 000 ¹
Bulharsko		Neevidujú sa	100 ²
Česká republika	148 000	162 578	200 000
Chorvátsko	4 753	Nedostupné	10 000
Maďarsko	29 647	Nekonalo sa ³	100 000
Poľsko	3 240	Nedostupné ⁴	8 000
Rakúsko	63 621 (1.1.2020) ⁵	Nekonalo sa	50 000
Rumunsko	13 654	Nedostupné	20 000
Srbsko	52 750	Nekonalo sa ⁶	40 000
Ukrajina	6 700	Nekonalo sa	8 000
Spolu	327 365		

¹ Odhad ZÚ SR. Oficiálne štatistiky neexistujú.

² Počet osôb hlásiacich sa oficiálne k slovenskému pôvodu podľa ZÚ SR v Sofii. Ku koncu roku 2021 žilo v Bulharsku 1 061 občanov SR s ohláseným pobytom v Bulharsku.

³ Sčítanie obyvateľstva by sa malo konať na jeseň 2022. Štatistický úrad Maďarska udáva k 30. júnu 2021 14 677 registrovaných občanov SR v Maďarsku.

⁴ Zatiaľ nie sú známe údaje zo sčítania z r. 2021 a za platné sa považujú údaje z r. 2011. Podľa demografickej ročenky na rok 2021 bolo v PR registrovaných 2 226 občanov SR ako cudzincov žijúcich v PR.

⁵ Údaj štatistického úradu. Z toho 3 343 autochtónnych, t. j. žijúcich v Rakúsku od obdobia monarchie - údaj zo sčítania obyvateľstva z roku 2001.

⁶ Sčítanie 2021 sa v Srbsku nekonalo. Predpokladáme, že aktuálny počet Slovákov nepresiahne 40 000 osôb.

Situácia je špecifická v Českej republike, kde nemôžeme hovoriť o autochtónnej menšine, pretože Slováci nežili kompaktné na určitom území, ale žili v ČR v dôsledku existencie spoločného štátu a následnej masovej emigrácie za posledných 30 rokov. Jednotlivé skupiny Slovákov žijúcich v ČR sa v oficiálnych štatistikách často prekrývajú.

Slovenské národnostné spoločenstvá majú vo svojich domovských štátoch početné organizácie, spolky a záujmové združenia. V závislosti od demografických podmienok disponujú vlastnými, relatívne autonómnymi výchovno-vzdelávacími inštitúciami od materských škôl až po vysokoškolské vzdelávanie v slovenskom jazyku. Ich záujmy reprezentujú celoštátne organizácie so samosprávnymi funkciami v oblasti kultúry, školstva a v iných oblastiach (Srbsko, Chorvátsko, Maďarsko, čiastočne Rumunsko). Majú formálno-právne garantovanú rovnoprávnosť v obecných a regionálnych samosprávnych orgánoch so zriaďovateľskými právomocami v kultúrnej, školskej a inej oblasti. V krajinách, kde sa Slováci ocitli nie ako vystaňovalci, ale zmenou hraníc v dôsledku geopolitických zmien v 20. storočí (Poľsko, Ukrajina), nemajú takúto širokú samosprávu. Autochtónne slovenské spoločenstvá vydávajú vlastnú periodickú a neperiodickú tlač, majú miestne a regionálne múzeá, vedeckovýskumné pracoviská, galérie, folklórne súbory a festivaly, početné amatérske divadlá s bohatou tradíciou vrátane profesionálneho divadla.

Tradičné komunity a nová slovenská diaspóra v krajinách západnej Európy a v zámorí

Tradičné komunity v krajinách západnej Európy a v zámorí postupne zanikajú. Vymiera posledná generácia, ktorá ešte rozumela po slovensky (USA, Kanada, Argentína), prípadne už aj dávnejšie zanikla (Francúzsko, Belgicko). Zostáva generácia emigrácie z roku 1968, ktorá smerovala tak do zámoria (USA, Kanada, Austrália, Južná Afrika), ako aj do krajín západnej

Európy. Potešujúce však je, že v mnohých komunitách, hlavne v zámorí, sa objavuje generácia, ktorá hľadá svoje korene a hlási sa k slovenskému pôvodu.

Tab. č. 2 **Počty Slovákov žijúcich v západnej Európe a v zámorí**

KRAJINA	Oficiálne údaje	Odborné odhady
Argentína	Neeviduje sa	30 000 ¹
Austrália	5 413 (2016)	15 000
Bahrajn	58 (2022)	58
Belgicko	5 860 (10.12.2019)	10 000
Brazília	177 (24.2.2022)	300
Cyprus	946 (2011)	2 500
Dánsko	3 435 (31.12.2021)	4 000
Estónsko	201 (1.1.2021)	200
Fínsko	639 (31.12.2020)	690
Francúzsko	9 768 (2017)	20 000 ²
Holandsko	9 000 (2022)	25 000
Írsko	9 717 (2016)	19 000
Island	449 (2022)	500
Izrael	8 000 (júl 2020)	70 000 ³
Kanada	72 285 (2016)	100 000 ⁴
Katar	185 (2022)	185
Kazachstan	Neeviduje sa	250
Kuvajt	107 (2022)	107
Luxembursko	882 (jún 2019)	1 000
Nemecko	58 235 (31.12.2018)	80 000
Nórsko	4 974 (2022)	6 000
Nový Zéland	408 (2018)	450
Portugalsko	324 (2020)	1 000
Rusko	324 (2010)	350
Slovinsko	472 (2021)	500
Spoj. kráľovstvo	129 290 (2022)	135 000
Španielsko	12 350 (30.6.2021)	15 000
Švajčiarsko	20 581 (30.11.2021)	25 000
Švédsko	3 081 (2022)	7 000 ⁵
Taliansko	9 014 (1.1.2021)	20 000
USA	654 150 (2019) ⁶	750 000
Spolu	1 020 140	cca 1 200 000

¹ Odhady hovoria, že do Argentíny sa v 20. - 30. rokoch 20. storočia vysťahovalo až 30 - 50 000 osôb.

² 9 768 osôb vo Francúzsku zahrňuje 5 248 občanov narodených na Slovensku a 4 520 imigrantov zo Slovenska.

³ Odhad počtu osôb žijúcich v Izraeli s aspoň jedným starým rodičom narodeným na území SR.

⁴ Odhad ZÚ SR je minimálne 100 000 osôb slovenského pôvodu žijúcich v Kanade.

⁵ 3 081 je počet ľudí majúcich aspoň jedného rodiča slovenského pôvodu. Okrem toho sa eviduje 12 738 osôb s rodičom z Československa, z čoho môže byť cca 4 000 narodených na Slovensku.

⁶ Komunitný prieskum, odhad +/- 16 316 osôb.

K uvedeným údajom je potrebné uviesť, že nie je možné zistiť presný počet Slovákov žijúcich v zahraničí a občanov SR žijúcich v zahraničí. Tieto dva údaje sa v uvedenej štatistike často prekrývajú. Zároveň v rôznych štátoch existuje rozdielny prístup k pojmu národnosť. Slováci žijúci v zahraničí žijú tradične v USA, Kanade, Argentíne, Austrálii, Rakúsku, ale zároveň aj emigrácia po roku 1968 v krajinách ako Nemecko, Švajčiarsko, Švédsko spĺňa definíciu

Slováka žijúceho v zahraničí podľa zákona č. 474/2005 Z. z. Podobne časť emigrácie po roku 1989, ktorá už nemá trvalý pobyt v SR, spĺňa podmienky definície Slováka žijúceho v zahraničí v zmysle zákona. Zároveň je aktuálny stav taký, že iba malá časť štátov už vykonala sčítanie obyvateľstva v roku 2021 a ešte menšia časť už aj zverejnila výsledky.

Po roku 1989, a najmä po roku 2004, došlo k zásadným zmenám aj v rámci slovenských komunít v zahraničí. V dôsledku spoločenských zmien sa vytvorila nová migračná vlna zložená z občanov SR krátkodobo alebo dlhodobo sa usadzujúcich v zahraničí. Vytvára sa tak tzv. nová slovenská diaspora, ktorá je svojím zložením a charakterom odlišná od dovtedy existujúcich komunít, a aj v prípade ich súbežného pôsobenia v niektorých krajinách zväčša nedochádza k ich výraznejšiemu prepájaniu a interakcii.

Počet Slovákov (občanov, ale už aj bez občianstva SR), ktorí dlhodobo legálne žijú v zahraničí, je pomerne stabilizovaný s potenciálom ďalšieho kontinuálneho rastu, najmä v ekonomicky a sociálne rozvinutých krajinách. Oficiálne počty občanov SR udávané miestnymi orgánmi je možné považovať za spodnú hranicu, pretože časť občanov nemá v novej krajine z rôznych dôvodov legalizovaný pobyt.

ÚSZZ má kompetencie k tej časti novej slovenskej diaspóry, ktorá spadá pod zákonnú definíciu Slováka žijúceho v zahraničí v zmysle zákona č. 474/2005 Z. z. a k oblastiam definovaným týmto zákonom. Kompetencie týkajúce sa novej slovenskej diaspóry nespádajúce pod zákon č. 474/2005 Z. z. bude zastrešovať novo vytvorený príslušný organizačný útvar na Úrade vlády SR, ktorý zabezpečí vykonávanie Investície 2 Komponentu 10 Plánu obnovy a odolnosti SR.

Jednou zo základných úloh ÚSZZ je podporovať aktivity Slovákov žijúcich v zahraničí aj finančne formou dotácií. V roku 2021 pokračoval trend vysokého záujmu o finančnú podporu. V riadnom kole bolo predložených 1 096 žiadostí o dotáciu spolu v sume 8 699 660,38 EUR a 158 žiadostí o mimoriadnu dotáciu s požadovanou sumou spolu 5 445 651,60 EUR. Celkovo bolo spolu schválených 722 žiadostí o dotácie v sume 4 737 073,22 eur. Celková suma vyplatených dotácií v roku 2021 je odrazom plnenia programového vyhlásenia súčasnej vlády. Pre názornosť uvádzame vývin celkovej sumy vyplatených dotácií od r. 2007.

Tab. č. 4 **Prehľad vyplatených dotácií ÚSZZ vrátane rozpočtových opatrení od r. 2007 (v eurách)**

Rok	Suma
2007	1 326 130,25
2008	1 444 777,89
2009	1 919 664,90
2010	1 837 758,02
2011	1 766 639,44
2012	1 220 998,64
2013	1 240 696,30
2014	1 144 470,80
2015	970 285,00
2016	970 027,00
2017	1 014 219,89
2018	1 235 477,35
2019	1 259 141,87
2020	1 901 258,29
2021	4 737 073,22

ÚŠZZ sa snaží citlivo reagovať na potreby dynamického vývoja slovenských komunít podľa jednotlivých oblastí, ale i podľa regiónov a podľa samotných štátov, pre ktoré sú dotácie vyčlenené. Prioritou dotačnej politiky ÚŠZZ zostáva podpora oblasti školstva a vzdelávania, vedy a výskumu a kultúry s akcentom na deti a mladú generáciu. ÚŠZZ značne zjednodušil administratívny proces prijímania žiadostí a proces uzatvárania jednotlivých dotačných zmlúv.

Tab. č. 3 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2021 podľa krajín (v eurách)

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	39 200,00	17
Belgicko	9 987,93	6
Bosna a Hercegovina	2 000,00	1
Cyprus	5 000,00	1
Česká republika	134 190,00	49
Čierna Hora	6 000,00	4
Dánsko	2 000,00	1
Fínsko	1 171,33	1
Francúzsko	34 500,00	13
Holandsko	1 800,00	1
Chorvátsko	569 670,00	29
Írsko	33 900,00	8
Island	3 639,72	2
Kanada	243 469,62	23
Luxembursko	10 160,70	5
Maďarsko	2 251 600,00	86
Nemecko	35 972,92	15
Poľsko	120 600,00	24
Rakúsko	14 900,00	8
Rumunsko	223 700,00	59
Slovenská republika	38 400,00	16
Srbsko	746 496,00	273
Švajčiarsko	17 100,00	9
Švédsko	5 500	3
Taliansko	2 060,00	1
Ukrajina	29 734,00	10
USA	45 500,00	12
Veľká Británia	108 820,00	45
SPOLU	4 737 073,22	722

Pozn.: Maďarsko má zahrnutých 99 581 eur poskytovaných v zmysle dohody medzi Maďarskom a Slovenskom z 12. decembra 2003, uznesenie vlády SR č. 487 z 26. mája 2004. Zároveň Maďarsku bola pridelená dotácia 2 000 000 eur na rekonštrukciu Lutherovho domu v Budapešti.

Kapitola 2 Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu

Stav školstva a vzdelávania Slovákov žijúcich v krajinách so štatútom národnostnej menšiny

Pretrvávajúca pandémia COVID-19 spôsobila, že v oblasti školstva neevidujeme zmeny oproti stavu opísaného v správe za rok 2020. Pandemické opatrenia ovplyvnili formu výučby slovenského jazyka a predmetov v slovenskom jazyku. Učitelia slovenského jazyka sa museli prispôbiť novým podmienkam, prejsť na online vzdelávanie a pripraviť sa na nové podmienky vyučovania. Učitelia so žiakmi komunikovali okrem virtuálnych učební aj rôznymi inými spôsobmi, predovšetkým prostredníctvom mailu. Toto krízové vyučovanie bolo a je náročné nielen pre učiteľov, ale aj pre žiakov a v neposlednom rade aj pre rodičov, ktorí svoje deti v samoštúdiu usmerňovali a podporovali. Vzhľadom na zložitosť situácie je nevyhnutné poskytovať na túto oblasť dostatočné finančné prostriedky v rámci grantového systému ÚŠZZ, ale aj z prostriedkov MŠVVaŠ SR, a to dôsledne v súlade so zásadou špecifického prístupu, ktorou sa rozumie prihliadať na špecifické potreby Slovákov žijúcich v jednotlivých krajinách v súlade s ich vlastnými prioritami.

Stav vzdelávania v štátoch Európskej únie a v tretích štátoch

Slovenské víkendové školy a vzdelávacie centrá existujú v nasledovných krajinách západnej Európy a zámoria: Cyprus, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Island, Kuvajt, Nemecko, Nórsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Taliansko, Veľká Británia, Argentína, Austrália, Kanada, Nový Zéland a USA.

Vyučovanie slovenského jazyka a ďalších predmetov v slovenskom jazyku vo vzdelávacích centrách krajín západnej Európy a zámoria bolo tiež značne poznačené pandemickou situáciou. Slovenské víkendové vzdelávacie centrá a ich fungovanie v plnej miere záviseli od reštrikcií týkajúcich sa vyučovania detí v jednotlivých štátoch a striedavo prechádzali z prezenčnej na dištančnú formu výučby. Napriek zložitosti situácie evidujeme mierny nárast počtu vzdelávacích centier a žiakov rôznych vekových kategórií. Paradoxne evidujeme aj pozitívne dôsledky pandemickej situácie, a to hlavne v tom, že za dva roky sa dokázali mnohí žiaci a učitelia prispôbiť novej situácii a diaľkové vyučovanie slovenčiny sa sprístupnilo aj žiakom a osobám, ktoré by sa inak do výučby slovenčiny nemohli zapojiť.

Aktivity ÚŠZZ v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu

Vzhľadom na pandemickú situáciu sa v roku 2021 nekonalo zasadanie ani sekcie pre strednú, južnú a východnú Európu ani sekcie pre západnú Európu a zámorie komisie pre školstvo vzdelávanie ÚŠZZ. Aktuálne problémy sa riešili online.

ÚŠZZ permanentne spolupracuje s MŠVVaŠ SR. V roku 2021 sa uskutočnilo viacero rokovaní predstaviteľov rezortu školstva a ÚŠZZ zameraných na riešenie aktuálnych potrieb a problematických okruhov v slovenskom školstve a vzdelávaní v zahraničí. ÚŠZZ sa zapojil ako riadny člen hodnotiacej komisie MŠVVaŠ SR do procesu vyhodnocovania žiadostí krajanov (ale aj uchádzačov z rozvojových krajín) o udelenie vládneho štipendia SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

V roku 2021 sa konal 29. ročník celoslovenskej literárnej súťaže s medzinárodnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Cieľom súťaže je podchytiť, rozvíjať a prehĺbiť záujem detí a mládeže o slovenčinu a Slovensko. Do súťaže sa zapojili

predovšetkým žiaci a študenti zo Srbska, Maďarska, Chorvátska a Ukrajiny, celkove z 9 škôl s 50 prácami. Slávnostné vyhlásenie výsledkov, ktoré malo byť v máji 2021 v Nových Zámkoch, sa z dôvodu pandémie COVID-19 neuskutočnilo.

Jednou z účinných foriem na upevňovanie národného povedomia slovenských detí žijúcich za hranicami našej vlasti je aj organizovanie letných táborov pre krajskú mládež na území Slovenska, ktorých hlavným organizátorom je ÚŠZZ. V roku 2021 ÚŠZZ plánoval zorganizovať 4 turnusy letných táborov pre krajskú mládež. Pre nezlepšujúcu sa pandemickú situáciu sa však nemohol zrealizovať ani jeden plánovaný turnus.

ÚŠZZ však venoval zvýšenú pozornosť tomu, aby finančne pomohol menšinovým školám a vzdelávacím centrom úspešne prekonať zložité pandemické obdobie. V roku 2021 v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu bolo podporených 214 projektov v 21 štátoch v celkovej sume 787 324,78 eur.

Tab. č. 5 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2021 v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	18 300,00	6
Cyprus	5 000,00	2
Česká republika	22 500,00	8
Čierna Hora	2 000,00	2
Francúzsko	15 000,00	6
Holandsko	1 800,00	1
Írsko	21 900,00	3
Island	3 000,00	1
Kanada	209 800,00	10
Luxembursko	2 360,70	1
Maďarsko	154 881,00	35
Nemecko	22 919,08	7
Rakúsko	6 000,00	2
Rumunsko	66 300,00	25
Slovenská republika	10 000,00	3
Srbsko	115 080,00	72
Švajčiarsko	6 200,00	1
Švédsko	1 500,00	1
Ukrajina	16 934,00	2
USA	16 500,00	6
Veľká Británia	69 350,00	21
SPOLU	787 324,78	214

Pri udeľovaní dotácií prihliadalo na špecifiká Slovákov so štatútom národnostnej menšiny v okolitých krajinách, ako aj na odlišné potreby našich krajanov žijúcich v krajinách západnej Európy a zámoria bez štatútu národnostnej menšiny. V súvislosti s pandemiou sa zmenil predovšetkým účel, na ktorý boli jednotlivé dotačné žiadosti schvaľované, s logickým zameraním skôr na vybavenie škôl a dištančné vzdelávanie, ako na organizovanie podujatí, súťaží a školení, ktoré predpokladali fyzické stretávanie sa detí a učiteľov.

Kapitola 3 Oblasť kultúry

V roku 2021 bolo v oblasti kultúry podporených 363 žiadostí z 26 štátov v sume **3 694 728,82** eur. Výrazná čiastka bola vyčlenená na infraštruktúrne projekty, ktoré mali za cieľ v dlhodobom horizonte vyriešiť problémy týkajúce sa sídla jednotlivých slovenských subjektov. Spoločne vyčlenená suma na investičné (kapitálové) projekty v oblasti kultúry dosiahla 3 321 250 eur.

Tab. č. 6 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2021 v oblasti kultúry podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	18 000,00	7
Belgicko	9872,93	6
Bosna a Hercegovina	2 000,00	1
Česká republika	86 040,00	30
Čierna Hora	2 500,00	1
Dánsko	2 000,00	1
Fínsko	1 171,33	1
Francúzsko	13 000,00	3
Chorvátsko	563 870,00	25
Írsko	12 000,00	5
Island	639,72	1
Kanada	12 200,00	6
Luxembursko	1 800,00	1
Maďarsko	2 061 920,00	34
Nemecko	13 053,84	8
Poľsko	101 500,00	18
Rakúsko	8 400,00	5
Rumunsko	127 100,00	19
Slovenská republika	10 300,00	5
Srbsko	558 516,00	142
Švajčiarsko	10 900,00	8
Švédsko	2 000,00	1
Taliansko	2 060,00	1
Ukrajina	8 300,00	6
USA	26 000,00	4
Veľká Británia	39 470,00	24
SPOLU	3 694 728,82	363

Ostatné prostriedky v hodnote 532 928,82 eur boli zamerané na projekty týkajúce sa bežnej činnosti - na ochranu hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí, vytváranie podmienok na vznik a rozvoj tvorivej činnosti Slovákov žijúcich v zahraničí vo všetkých odvetviach umenia a kultúry, zlepšovanie podmienok na kultúrnu a umeleckú činnosť Slovákov žijúcich v zahraničí a podporu a rozvoj tradične prítomných cirkví v prostredí Slovákov žijúcich v zahraničí ako pilierov slovenskosti.

Pre pretrvávajúcu pandemickú situáciu ÚŠZZ v roku 2021 usporiadal iba jedno podujatie, a to 5. júla stretnutie pri základnom kameni slovenského vyst'ahovalectva v petržalskom Sade Janka Kráľa v pamätný Deň zahraničných Slovákov, ktoré bolo naživo vysielané prostredníctvom internetu.

Najdôležitejšie kultúrne aktivity Slovákov žijúcich v jednotlivých štátoch podporené z dotačného systému ÚŠZZ boli:

Belgicko - v Belgicku sa slovenskej ľudovej kultúre venoval novozaložený folklórny súbor (FS) **Ako doma**, vedený združením **Rodinka** so sídlom v Bruseli. **Katolícka misia**, ktorá v Belgicku združuje Slovákov na duchovnom princípe, usporiadala masovejšie stretnutie prepojené s kultúrnym programom v období Vianoc.

Francúzsko - vo Francúzsku bol za podpory ÚŠZZ zabezpečený nájom priestorov **Slovenskej katolíckej misie**, ktorá je duchovným strediskom Slovákov žijúcich vo Francúzsku. Slovenská víkendová škôlka, škola a súbor **Margarétka**, ako aj **Asociácia Petit Slavik** viedla deti k slovenskému jazyku a kultúre. **Spolok rodákov a priateľov z českých krajín a Slovenska** (A.O.T.S. - Paríž) pripravil CD k 70. výročiu založenia spolku, ktoré oslávi v roku 2022.

Veľká Británia - folklórne, divadelné a literárne aktivity Slovákov vo Veľkej Británii aj v roku 2021 narastali. Slovenskej kultúre sa venovali folklórny súbor **Morena** a DFS **Sovička** z Londýna, FS **Breza** a DFS **Brezička** z Birminghamu, FS **Lipa** v Škótsku a svoje aktivity smerom k najmladším realizovalo aj združenie Slovenských rodičov v Berkshire. V Birminghame zorganizovali aj II. kolo recitačnej súťaže pre deti v prednese slovenskej poézie a prózy, do ktorej sa zapojilo 84 detí v 5 vekových kategóriách.

Írsko - hlavnými nositeľmi slovenských tradícií v írskom Dubline sú FS **Ostroha** a DFS **Ostrôžky**, ktoré so svojimi speváckymi, hudobnými a tanečnými vystúpeniami reprezentovali regióny Slovenska v Írsku a okolí.

Dánsko - **Dánsko-slovenský spolok priateľstva** svoje aktivity zamerail na deti, ktoré sa v Slovenskej škole učili po slovensky a zároveň si uctili Vianoce slovenskými tradíciami.

Fínsko - **Spoločnosť pre českú, moravskú a slovenskú kultúru vo Fínsku** usporiadala kultúrne podujatia venované kultúre Slovenska.

Švajčiarsko - FS **Kolečko** sa prezentoval pozoruhodnou výstavou slovenských krojov v Zürichu - Riesbach. Vystavovali originálne a bohato vyšívané kroje s doplnkami, ktoré pochádzajú z Detvy, Ábelovej, Heľpy, Plachtiniec, Važca, Púchovskej doliny, Myjavských kopaníc, zo Ždiaru a Lendaku. Súčasťou výstavy boli hudobné, spevácke a tanečné vystúpenia.

Taliansko - **Združenie krajanov a priateľov Slovenska** v talianskom Miláne vydalo knižku Jarné hádanky. Knižku deťom ponúkli autorky v talianskej a slovenskej verzii vo formáte PDF, ktorý je dostupný na internete.

Nemecko - aktivity **Združenia Slovákov v Nemecku** smerovali na program pre deti. **Slovensko-nemecký klub** z Mníchova organizoval Slovenský koncert pre deti a **Slováci v Sasku** sa orientovali na pravidelnú činnosť DFS **Nezábudky** v Drážďanoch, formovali si zároveň svoju príručnú knižnicu a organizovali tvorivé dielne.

Rakúsko - mládežnícky FS **Rozmarín** z Viedne kontinuálne zachováva slovenské tradície, svoje kultúrne aktivity rozvíjali aj Slováci z Voralbergu, Slováci z Horného Rakúska tiež aj **Kultúrny klub Slovákov a Čechov** v Rakúsku.

Čierna hora - k tradičným projektom **Čiernohorsko-slovenského priateľstva** z Podgorice, ktoré usporiadalo vlastivedné programy venované deťom, pribudol v roku 2021 v organizácii **Tanečného štúdia Fénix** z mesta Herceg Novi aj Deň slovenskej tradičnej kultúry.

Chorvátsko - aktivity Slovákov v Chorvátsku boli prevažne zamerané na podujatia, ktoré organizujú jednotlivé matice slovenské zastrešené **Zväzom Slovákov v Chorvátsku**. Známe sú najmä tie v Iloku, Markovci Našickom, Lipovľanoch, Osijeku, Rijeke, Josipovci, Zokovom Gaji, Jakšići a pod. Predseda ÚSZZ Milan Ján Pilip počas služobného pobytu v Chorvátsku udelil Medailu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Josipovi Kvasnovskému za celoživotný prínos v zveľaďovaní slovenskosti v Chorvátsku, odbornú a pedagogickú činnosť v živote slovenskej národnostnej menšiny.

Maďarsko - kultúrna infraštruktúra Slovákov v Maďarsku je mimoriadne bohatá a práve sieť inštitúcií, organizácií, kultúrnych spolkov či nadácií naplno realizovala svoju činnosť všade tam, kde v Maďarsku žijú Slováci. **Celoštátna slovenská samospráva** v Maďarsku a jej miestne samosprávy organizovali rad odborných podujatí venovaných celomenšinovým záležitostiam, odborné špecifikované pracoviská ako sú Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku a Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku, ktoré sa zamerali na špecifické témy patriace do ich pôsobnosti (vydávanie zborníkov z odborných sympózií a konferencií, rozšírenie Národopisnej zbierky zemplínskych Slovákov a pod.). Divadelným témam a novým divadelným predlohám sa venovali odborníci z Divadla Vertigo a nové CD vydal spevácky zbor Ozvena z Budapešti, ktorý v roku 2021 oslávil jubileum - 20 rokov zborovej činnosti. Kultúrne spolky organizovali rad kultúrnych podujatí (Mlynky, Békešská Čaba, Retšág, Albertiš, Bánk, Čemer, Čobánka, Sudice, Jášc a pod.). **Zväz Slovákov v Maďarsku** usporiadal celomenšinové súťaže pre deti Slovenské spievanky a veršovačky a Slovenský škovránok, ako aj celoštátnu prehliadku folklórnych súborov. V rámci oslavy Dňa Slovákov v Maďarsku predseda ÚSZZ odovzdal Medailu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Zoltánovi Bárkányiovi Valkánovi za celoživotný prínos v zveľaďovaní slovenskosti v Maďarsku s mimoriadny vklad do pôvodnej literárnej tvorby.

Srbsko – kultúrna infraštruktúra vojvodinských Slovákov je mimoriadne bohatá a rôznorodá. Najvyššia štátna inštitúcia Slovákov v Srbsku **Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny** sa zamerala na spoluorganizáciu tradičných celomenšinových kultúrnych podujatí (hudobných, tanečných, divadelných, výtvarných, literárnych...), tiež výrazne podporovala divadelnú postprodukciiu zameranú na žánre pre deti. Najstaršia slovenská organizácia v Srbsku **Matica slovenská v Srbsku** prostredníctvom ústredia a takmer tridsiatich miestnych odborov MS organizovala aktivity ako je pripomínanie si výročí a jubileí, organizovanie literárnych, hudobných a divadelných večierkov. ÚSZZ prebral záštitu nad Okrúhlym stolom pod názvom Slovenské insitné umenie v Srbsku ako špecifický prvok nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorý zvolala Nadácia Babka s cieľom zápisu insitného umenia zo Srbska na reprezentačný zoznam svetového nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Aj vďaka viacročnej podpore ÚSZZ bol v roku 2021 ukončený celovečerný hraný film Sny Martina Jonáša inšpirovaný životom a dielom jedného z najväčších insitných maliarov sveta.

Rumunsko - Demokratický zväz Slovákov a Čechov Rumunsku bol okrem iného aj organizátorom edukačných a tematických sústreduení, akými sú tanečné a divadelné dielne, nacvičovanie divadelných predstavení. Veľký dôraz venoval deťom a usporiadal rad podujatí cielených na deti. Do Nadlaku tradične pricestovali predstavitelia takmer všetkých univerzít na Slovensku, ako aj univerzít zo Srbska a Maďarska na medzinárodnú konferenciu, ktorá sa každoročne organizuje na počesť Ondreja Štefanka. V roku 2021 sa niesla v znamení témy Úloha slovenských stredných škôl v živote dolnozemsých Slovákov. **Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku** vydala rad odborných publikácií, osobitne tých s dolnozemskou tematikou.

Česká republika - Obec Slovákov v Českej republike organizovala tradičné kultúrne aktivity a udelila Cenu Mateja Hrebendu za rok 2021. ÚSZZ podporil folklórne súbory, ktoré zachovávajú slovenský folklór (FS **Púčik** z Brna, FK **Fogáš** z Ostravy, VSLPT **Pol'ana** z Brna, FS **Limhora** a DFS **Limborka** z Prahy a FS **Šarvanci** taktiež z Prahy. Uskutočnil sa

XXII. Medzinárodný festival slovenského folklóru v Českej republike Jánošíkov dukát 2021 v Rožnove pod Radhoštěm. Divadelné a literárne aktivity pre slovenské deti v Česku zabezpečovalo združenie **BONA FIDE** a svoje aktivity realizoval i **Slovenský dom v Prahe**. **Svetové združenie Slovákov v zahraničí** so sídlom v Prahe udelilo cenu Milana Rastislava Štefánika a 25. výročie činnosti oslávil **Slovensko-český klub** so sídlom v Prahe.

Poľsko - Spolok Slovákov v Poľsku v roku 2021 organizoval pestrú programovú činnosť, ktorá bola zameraná hlavne na detské programy, na odovzdávanie znalostí o slovenských zvykoch a obyčajach staršími tým mladším, na divadelné a na rôzne iné edukačné aktivity, ktoré sa konali v Podlvku, Novej Belej, Vyšných Lapšoch či Kacvine. Spolok Slovákov v Poľsku usporiadal i 39. stretnutie krajských dychoviek a FS **Hajduky** oslávil 10. výročie pôsobenia.

Ukrajina - Užhorodský spolok Slovákov umiestnil pamätnú tabulu Ľ. Štúra v obci Lysičevo a pamätnú tabuľu venovanú Milanovi Lichardtovi v obci Seredne. Kultúrne aktivity rozvíjala **Kultúrno-osvetová organizácia Matice slovenskej na Ukrajine** a nácviku nových slovenských tancov sa venovali v mládežníckom súbore **Naša fajta**.

Austrália - okrem tradičných festivalov slovenského a českého filmu, ktorý prebieha v Canberre, v Melbourne, ako aj v západnej Austrálii v Perth, sa zvýšil počet aktivít, ktoré sú venované deťom (ručné práce a umenie v letných táboroch a školách v prírode), rovnako aj zachovávaniu slovenských tradícií.

Kanada - Slovenské folklórne a kultúrne stredisko z Calgary oslávalo 10. výročie pôsobenia DFS **Slniečko** a venovalo sa i nácvikom FS **Slniečnica**. Slovenské folklórne združenie **Slávik** z New Westminster z Britskej Kolumbie taktiež oslávalo 10. výročie pôsobenia a pri tejto príležitosti nacvičili párový tanec z Podpoľania. Ich mladšia skupina DFS **Sláviček** sa taktiež popasoval s tancami z Podpoľania. Vzdelávacie a kultúrne akcie pre deti pripravilo **České a slovenské združenia v Kanade** so sídlom vo Vancouveri.

USA - ústredným podujatím Slovákov žijúcich v Amerike bol tradičný v **poradí 43. Slovak Heritage Festival**, ktorý sa uskutočnil v New Jersey 26. septembra 2021. V programe vystúpil okrem iných aj DFS Limboráčik z New Yorku. Kultúrne podujatia organizovala aj **Slovenská škola** v Severnej Karolíne. Aktívne boli aj súbory **Karička** a **Podkovička** zo San Diega v Kalifornii. **Slovensko-americké kultúrne centrum** v New Yorku sprostredkúvalo pozitívne počiny slovenských komunit v západnej Európe, na severoamerickom kontinente, ako aj na Slovensku. Jedným z výsledkov týchto snáh je aj publikácia prezentovaná v roku 2021 Super Slováci/Super Slovaks.

Knižničný fond ÚSZZ

ÚSZZ spravoval v roku 2021 knižničný fond vo svojej príručnej knižnici. Odbornú literatúru i beletristické tituly do nej získaval ÚSZZ v spolupráci s krajskými spolkami a knižnicami v zahraničí. Knižnica obsahuje aj tituly krajskej periodickej tlače a záznamy krajských podujatí na DVD a CD. Ide najmä o výtlačky, na ktorých vydanie prispel ÚSZZ v rámci dotačnej pomoci krajanom. ÚSZZ v roku 2021 rozvíjal kontakty na Slovensku s jednotlivými krajskými knižnicami, so Slovenskou národnou knižnicou, Univerzitnou knižnicou v Bratislave, Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici, Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach a Štátnou vedeckou knižnicou v Prešove.

Kapitola 4 Oblasť informačná

V roku 2021 ÚSZZ podporil 104 projektov zo 14 štátov v sume 170 547,62 eur. Išlo predovšetkým o periodické a cyklické vydavateľské činnosti krajských subjektov, ktoré aj

v uplynulých rokoch v náležitej kvalite prezentovali finančnú podporu poskytnutú ÚSŽZ. Ku kľúčovým projektom v oblasti informovanosti, resp. vydavateľskej činnosti patrilo vydávanie periodickej tlače, tvorba internetových informačno-publicistických portálov a rozvoj dokumentárno-beletristickej knižnej tvorby.

Tab. č. 7 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2021 v oblasti informovanosti podľa krajín (v eurách)

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	2 900,00	4
Česká republika	13 150,00	7
Čierna Hora	1 500,00	1
Francúzsko	6 500,00	4
Chorvátsko	3 800,00	2
Kanada	17 316,60	3
Luxembursko	6 000,00	3
Maďarsko	25 300,00	12
Nemecko	3 300	2
Poľsko	14 500	6
Rakúsko	1 500,00	1
Rumunsko	22 450,00	13
Slovenská republika	14 100,00	7
Srbsko	47 900,00	39
Švédsko	2 000,00	1
Ukrajina	1 500,00	1
SPOLU	170 547,62	104

Oblasť informovanosti zahŕňa projekty zamerané na publicisticko-umelecké spracovávanie, prezentáciu a propagáciu života krajanových komunit vo vydavateľskej činnosti. Informačný aspekt zohľadňuje rozvoj internetovej komunikácie (krajanové webové stránky a spravodajsko-publicistické portály, internetové časopisy pre tvorivé deti a mládež v národnostných školách a vzdelávacích centrách). ÚSŽZ posilňoval po celý rok 2021 komunikáciu s krajanmi vytvorením profilu ÚSŽZ na sociálnej sieti Facebook

<https://www.facebook.com/uradpreslovakovzizucihvzahranici/>

a Instagram <https://www.instagram.com/uradpreslovakovvzahranici/>.

Na portáli www.slovenskezahranicie.sk vzniklo krajanové fórum rozoberajúce najpálčivejšie problémy Slovákov v zahraničí v rôznych oblastiach.

Pandémia koronavírusu COVID-19 bola dôvodom, že sa neuskutočnilo riadne zasadnutie poradného orgánu predsedu ÚSŽZ – zasadnutie Komisie pre médiá a vydavateľskú činnosť Slovákov žijúcich v zahraničí. Napriek tomu sa zvýšením vzájomnej komunikácie jeho členov (o. i. aj na sociálnej sieti Facebook) s vedeniami krajanových redakcií a vydavateľstiev dosiahol žiadaný efekt aj na teoreticko-odbornej a strategickej úrovni v napĺňaní zásadného cieľa, zaznamenávaniu života v slovenskom svete prostredníctvom aktivít vydavateľov a tvorby krajanových literátov, redaktorov a publicistov v médiách, fotografov a dokumentaristov tak, aby sa svedectvo o krajanovom živote v písomnej, obrazovej, zvukovej a elektronickej podobe zachovalo a rozvíjalo v slovenčine pre ďalšie generácie Slovákov žijúcich v zahraničí i v materskej krajine.

Kapitola 5 Oblasť médií

ÚSZZ zabezpečoval v roku 2021 všestrannú komunikáciu a spätnú väzbu s krajanmi prostredníctvom webovej stránky www.uszz.sk, sociálnych sietí Facebook a Instagram, a zároveň sprístupňoval spravodajské, publicistické aj obrazové informácie na portáli www.slovenskezahranicie.sk. ÚSZZ bol prostredníctvom svojich internetových médií nielen sprostredkovateľom, ale aj spoluorganizátorom aktivít v krajských komunitách s dôrazom na posilnenie úlohy jestvujúcich tlačných médií, ako aj rozvoj tzv. nových médií v multimediálnom priestore.

ÚSZZ pokračoval aj v roku 2021 v spolupráci s médiami v SR, najmä s verejnoprávnym RTVS (redakciou spravodajstva a publicistiky STV, redakciou spravodajstva Rádia Slovensko, Rádiom Devín, okruhom Radio Slovakia International vo vysielaní Krajanskej redakcie) a agentúrou TASR. Pozitívnym javom v rámci zvyšovania záujmu o krajskú problematiku vo verejnosti na Slovensku je zo strany súkromných médií ich rastúci záujem o Slovákov žijúcich v zahraničí v ich programovej a obsahovej štruktúre.

ÚSZZ v roku 2021 podporil projekty vydávania tradičných tlačných periodík – týždenníkov, mesačníkov, štvrťročníkov a bulletinov, resp. kalendárovú tvorbu. V roku 2021 ÚSZZ podporil v oblasti médií 41 projektov z 9 štátov v sume 84 472 eur.

Tab. č. 8 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2021 v oblasti médií podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Česká republika	12 500,00	4
Chorvátsko	2 000,00	2
Kanada	13 972,00	4
Maďarsko	9 500,00	5
Rumunsko	11 500,00	2
SR	4 000,00	1
Srbsko	25 000,00	20
Ukrajina	3 000,00	1
USA	3 000,00	2
SPOLU	84 472,00	41

Kapitola 6 Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí

V roku 2021 pokračovala tendencia zníženia prijatých žiadostí o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí v dôsledku pandemickej situácie. ÚSZZ prijal 851 žiadostí o vydanie osvedčenia (1 057 v roku 2020) a vydal 723 osvedčení. Z uvedeného počtu bolo najviac osvedčení vydaných žiadateľom – Slovákom zo Srbska (436) a z Ukrajiny (276).

V rámci rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia ÚSZZ úzko spolupracoval s útvarmi MV SR: s Úradom hraničnej a cudzineckej polície Policajného zboru (preverovanie žiadateľov, poskytovanie súčinnosti pri udeľovaní prechodného/trvalého pobytu, zrušenie pobytu držiteľov osvedčenia); s Kriministickým a expertíznym ústavom Policajného zboru – skúmanie dokumentov predložených žiadateľmi k žiadostiam o vydanie osvedčenia; so Sekciou verejnej správy – odborom štátneho občianstva a odbormi všeobecnej vnútornej správy príslušných okresných úradov v sídle kraja (vo veci udeľovania štátneho občianstva

Slovákom žijúcim v zahraničí a v agende súvisiacej so štátnym občianstvom). ÚŠZZ spolupracoval tiež s odborom registrov, matrik a hlásenia pobytu, odborom archívov a registratúr, Slovenským národným archívom (SNA), štátnymi archívmi podľa príslušnej regionálnej územnej pôsobnosti, jednotlivými matrikami na Slovensku a aj Národným archívom v Prahe pri overovaní údajov uvedených na dokumentoch, ktorými preukazujú žiadatelia o vydanie osvedčenia slovenskú národnosť, údajov na sčítacích hárkoch, overovaní údajov na matričných dokladoch a pod. Podmienky na vydanie osvedčenia sú zverejnené na webovej stránke ÚŠZZ.

Tab. č. 9 Štatistika vydaných osvedčení od roku 2014 do roku 2021 (podľa štátov)

Štát / rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Argentína	0	0	0	2	2	0	3	0
Austrália	1	1	0	3	0	1	0	0
Bielorusko	3	0	0	0	0	0	0	0
Bosna a Her.	0	2	5	4	1	2	1	0
Bulharsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Česká rep.	2	3	0	0	1	0	1	0
Čierna Hora	0	0	0	1	0	0	0	0
Holandsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Chorvátsko	0	0	0	0	1	0	0	0
Írsko	0	0	0	0	0	1	0	0
Kanada	0	0	1	0	0	1	0	0
Kirgizsko	0	0	0	0	0	1	0	0
Kuba	2	0	0	0	0	0	0	0
Macedónsko	1	0	1	2	1	0	0	0
Maďarsko	0	0	0	0	0	2	0	0
Mexiko	0	0	1	0	0	0	0	0
Moldavsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Nemecko	0	0	0	0	3	0	0	1
Nórsko							1	0
Poľsko	0	0	1	0	0	0	1	0
Rakúsko	1	0	0	0	0	3	3	0
Rumunsko	0	0	0	1	0	1	0	3
Rusko	3	1	2	5	10	7	1	4
Slovensko	1	0	0	0	0	1	0	0
Srbsko	592	1 050	2 068	1 646	1 708	1 398	771	436
Švédsko	1	0	0	0	0	1	0	0
Ukrajina	101	56	127	355	641	671	387	276
USA	10	3	1	6	3	2	3	3
Spolu	718	1 116	2 207	2 025	2 371	2 092	1 172	723

Kapitola7 Orgány štátnej správy, samosprávy a inštitúcie vo vzťahu ku krajanom

Podľa § 3 ods. 1 zák. č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí východiská a zásady štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí určuje vláda, pričom podľa odseku 3 uvedeného zákona ministerstvá a ostatné orgány štátnej správy sa v rozsahu svojej

pôsobnosti podieľajú na tvorbe a výkone štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a na realizácii štátnej podpory.

Prezidentka Slovenskej republiky

Pokračujúca pandémie ochorenia COVID-19 výrazne obmedzila zahraničnopolitické aktivity hlavy štátu vrátane aktivít smerujúcich k Slovákom žijúcim v zahraničí. Napriek tomu sa prezidentka stretla s krajanmi dlhodobo žijúcimi v Nemecku, absolvovala diskusiu s mladými Slovákami a Slovenkami, ktorí študujú a žijú v Škótsku.

Pani prezidentka sa venuje problematike krajanov žijúcich v zahraničí aj počas svojich rokovaní so svojimi zahraničnými partnermi z krajín, v ktorých žijú naši krajanovia (Rakúsko, Nemecko, Vyšehradská štvorka).

Národná rada SR

NR SR v roku 2021 vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu neuskutočnila priame aktivity týkajúce sa Slovákov žijúcich v zahraničí avšak výkonu štátnej politiky venovala zodpovedajúcu pozornosť. V júni 2021 sa uskutočnilo rokovanie medzi Výborom NR SR pre vzdelávanie a ÚŠZZ. V septembri prerokoval Zahraničný výbor NR SR Správu o štátnej politike SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí za rok 2020 a v októbri ju prerokovalo plénum NR SR.

Rada vlády Slovenskej republiky pre krajanské otázky

Rada vlády SR pre krajanské otázky (RVKO) je poradným a konzultačným orgánom vlády SR v oblasti starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a na strategické usmerňovanie činnosti ÚŠZZ, ktorej predsedom je minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR SR a štátna tajomníčka MZVEZ SR je podpredsedníčkou. Členmi sú štátni tajomníci MZVEZ SR, MŠVVaŠ SR, MK SR, MV SR a MF SR a predseda ÚŠZZ.

25. mája 2021 sa na MZVEZ SR konalo 9. zasadnutie RVKO. Zasadnutie viedol minister ZVEZ SR Ivan Korčok. RVKO vzala na vedomie informáciu o rozdelení dotácií na krajanské aktivity a na infraštruktúrne projekty krajanov v roku 2021, ako aj informáciu o návrhu novej Koncepcie štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2021 – 2025. RVKO odporučila vláde SR túto koncepciu schváliť. Predmetom rokovania boli otázky ďalšieho rozvoja vzťahov so Slovákami žijúcimi v zahraničí vrátane využitia potenciálu predstaviteľov novej diaspóry pre rozvoj našej krajiny.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Spolupráca a podpora Slovákov žijúcich v zahraničí patrí medzi priority zahraničnej politiky SR. Jej cieľom je pomoc a podpora úsiliu udržať národnú identitu slovenských národnostných menšín a slovenských komunit v zahraničí a zachovať a rozvíjať ich vzťah k Slovenskej republike.

MZVEZ SR je zodpovedné za výkon štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Pri zabezpečovaní tejto agendy úzko spolupracuje s ÚŠZZ, ktorý je zriadený zo zákona a je napojený na rozpočet MZVEZ SR.

MZVEZ SR sa dlhodobo podieľa na príprave a realizácii politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a priebežne monitoruje stav slovenských menšín a komunít v zahraničí, ich potreby, postavenie a operatívne pomáha riešiť ich aktuálne problémy. MZVEZ SR v úzkej koordinácii s ÚSZZ zabezpečuje, prostredníctvom svojich zastupiteľských úradov, generálnych konzulátov, stálych misií a slovenských inštitútov v zahraničí (ZÚ SR), udržiavanie a rozvoj vzťahov so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich organizáciami s cieľom podporovať a rozvíjať ich národné povedomie.

ZÚ SR aj v roku 2021 aktívne spolupracovali so Slovákami žijúcimi v zahraničí, organizovali vzájomné stretnutia a spoločné podujatia a podieľali sa na príprave ich stretnutí s predstaviteľmi SR. Vyjadrením uznania prínosu krajanov pre SR bolo aj udelenie ocenenia viacerým z nich, a to ceny Vyslanec dobrej vôle a Plakety ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

V koncepcnej oblasti MZVEZ SR naplňalo programové vyhlásenie vlády SR a aktívne participovalo na tvorbe novej Koncepcie štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2022 - 2026 a tiež na príprave nového zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Podobne sa zapojilo aj do rozvoja štátnej politiky orientovanej na rozvoj spolupráce a vzťahov s novými slovenskými diasporami, ktoré vznikli po roku 1989. MZVEZ SR začalo realizovať pilotný projekt spolupráce s diasporou v USA prostredníctvom svojich ZÚ vo Washingtone a v New Yorku. Vo vzťahu k tradičným komunitám MZVEZ SR, v kontakte so srbskými partnermi, aktívne podporovalo proces zápisu kovačického insitného umenia do Zoznamu svetového nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO.

MZVEZ SR sa zapája a podieľa na príprave a uzatváraní medzinárodných dohôd, programov spolupráce a iných právnych aktov, ktoré sa týkajú aj výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Dôležitou súčasťou rozvoja medzinárodných vzťahov SR je aj sledovanie plnenia záväzkov partnerských krajín voči slovenským menšinám v súlade s medzinárodnoprávnymi dokumentmi. V tejto oblasti MZVEZ SR pokračovalo v koordinácii činnosti Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín a Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru, hoci z dôvodu pandemickej situácie sa v roku 2021 nepodarilo zrealizovať ich zasadnutia.

ZÚ SR naďalej zabezpečovali ochranu práv a v plnom rozsahu poskytovali pomoc občanom SR nachádzajúcim sa dočasne alebo trvale v zahraničí, a to aj formou zvýšenej informačnej činnosti. V rámci konzulárnej činnosti prijímali žiadosti o vydanie osvedčenia na účely rozhodovania ÚSZZ v konaní o vydaní osvedčenia, prípadne odovzdávali vydané osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí.

Zároveň MZVEZ SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí pokračovalo v podpore aktivít spojených s prezentáciou možností ich návratu, pôsobenia a uplatnenia sa v SR. V tejto oblasti bolo v kontakte aj s mimovládnyimi iniciatívami, ktoré už majú skúsenosti s realizáciou projektov zameraných na prepájanie predstaviteľov nových slovenských diaspór v zahraničí, ako aj na inštitúcie a subjekty v SR.

Súčasťou procesu podpory krajanov v rámci dotačného systému ÚSZZ je aj MZVEZ SR, a to účasťou v dotačných subkomisiách, ako aj prostredníctvom činnosti ZÚ SR, ktorých hodnotenia napomáhajú objektivizovať štátnu dotačnú politiku s cieľom zvýšenia transparentnosti, adresnosti a účelnosti využitia štátnych zdrojov.

Zástupcovia MZVEZ SR participovali aj na práci komisií MŠVVaŠ SR pre výber a posudzovanie činnosti lektorov a učiteľov slovenského jazyka a kultúry v zahraničí, ako aj v komisii pre posudzovanie žiadostí o poskytnutie vládneho štipendia SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí. MZVEZ SR, prostredníctvom ZÚ SR, zabezpečovalo šírenie informácií o podmienkach udeľovania štipendií vlády SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí a spolupracovalo na príprave krátkodobých štipendijných pobytov krajanov v SR a pod.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Rozpis **vládných štipendií** na akademický rok 2021/2022 bol schválený v koordinácii MŠVVaŠ SR, MZVEZ SR a ÚSZZ. V akademickom roku 2021/2022 boli poskytnuté vládne štipendia pre 58 krajanov na denné štúdium na verejných vysokých školách v slovenskom jazyku. Kvóta 70 štipendijných miest nebola naplnená z dôvodu nižšieho záujmu žiadateľov o priznanie vládneho štipendia v čase pandémie COVID-19.

Tab. č. 10 **Prehľad čerpania kvót v rámci poskytovaných vládnych štipendií SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí v akademickom roku 2021/2022**

Štát	VŠ štipendium kvóta	VŠ štipendium skutočnosť	Doktorandské štúdium kvóta	Doktorandské štúdium skutočnosť
Chorvátsko	3	0	1	0
Maďarsko	5	1	1	0
Poľsko	5	1	0	0
Rumunsko	14	5	1	0
Srbsko	20	43	2	3
Ukrajina	7	5	1	0
Spolu	54	55	6	3

Pozn.: Krajania z 11 krajín kvóty na štipendia nevyužili (Argentína, Francúzsko, Chorvátsko, Kanada, Kirgizsko, Slovinsko, Veľká Británia a Severné Írsko, USA, Švajčiarsko, Švédsko a Taliansko)

V akademickom roku 2021/2022 pôsobilo v zahraničí **21 lektorov slovenského jazyka a kultúry MŠVVaŠ SR** v 14 krajinách (v Bulharsku, Čínskej ľudovej republike, vo Francúzsku, Chorvátsku, Maďarsku, Nemecku, Poľsku, Rakúsku, Rumunsku, Ruskej federácii, Slovinsku, Srbsku, Taliansku a na Ukrajine). Podmienky pôsobenia na jednotlivých univerzitách upravujú ustanovenia príslušných medzinárodných zmluvných dokumentov.

V školskom roku 2021/2022 pôsobilo na základe medzinárodných zmluvných dokumentov **16 učiteľov slovenského jazyka a akademických predmetov MŠVVaŠ SR** na školách s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí. V Maďarsku pôsobí 10 učiteľov (Budapešť/2, Slovenský Komlós/1, Nové Mesto pod Šiatrom/1, Békešská Čaba/2, Jász/1 a Sarvaš/3), v Rumunsku 1 učiteľ (Oradea/1), na Ukrajine 5 učiteľov (Užhorod/5). V roku 2021 bola predložená požiadavka na vyslanie ďalších troch učiteľov do Maďarska (Békešská Čaba, Níž, Číy), táto požiadavka však nebola naplnená z dôvodu finančných a personálnych možností MŠVVaŠ SR.

Na podporu čitateľskej gramotnosti a rozvoja národného povedomia a kultúrnej identity detí Slovákov žijúcich v zahraničí bol v školskom roku 2020/2021 organizovaný III. ročník **medzinárodnej súťaže „Slovenské rozprávky z celého sveta“**, ktorej výstupom je rozprávková kniha s rovnomenným názvom súťaže. Do súťaže sa zapojilo spolu 27 škôl, centier a spolkov s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí z 12 štátov.

Podpora zo strany MŠVVaŠ SR určená Slovákom žijúcim v zahraničí (žiaci ZŠ a SŠ, a pedagógovia vyučujúci slovenský jazyk/v slovenskom jazyku v zahraničí) je každoročne uskutočňovaná aj prostredníctvom **vzdelávacích programov na podporu bilingválneho vzdelávania**. Jednotlivé podujatia sú organizované v spolupráci s odbornými pracoviskami slovenských univerzít, ktoré organizačne zabezpečujú a odborne garantujú jednotlivé programy. V roku 2021 bola realizácia jednotlivých podujatí ovplyvnená obmedzeniami súvisiacimi so šírením pandémie ochorenia Covid-19 a jednotlivé vzdelávacie podujatia sa tak uskutočnili v online prostredí:

- **didaktický kurz pre pedagógov** bol realizovaný 24. - 29. mája 2021. Prednášajúcimi boli odborníci z príslušných katedier Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (UMB BB) so špecializáciou na didaktiku z vyžiadaných odborov: história, geografia, matematika, výtvarná výchova. Na kurze sa zúčastnilo 39 účastníkov, najviac z Rumunska (23) a zo Srbska (10), ďalší účastníci boli z Maďarska, Ukrajiny a Nemecka;
- **prvý turnus online vzdelávania pre deti** z krajanského prostredia sa uskutočnil 7. - 11. júna 2021. Základným cieľom bolo priblíženie Slovenska hravým spôsobom, cez edukačné videá a aktivity k nim viazané. Zúčastnili sa triedy zo Srbska, z Rumunska a z Maďarska. Videozáznamy z jednotlivých dní sa následne posielali aj ďalším účastníkom do Maďarska, USA, Fínska a Veľkej Británie;
- **druhý turnus online vzdelávania** 21. - 25. júna 2021 mal tému „Spoznávanie Slovenska s Pánom Objavom“. Vzdelávacie aktivity boli zamerané na porozumenie obsahu filmu. Na tento turnus sa prihlásili žiaci zo Srbska, Francúzska, Spojených arabských emirátov, Sudánu, Veľkej Británie, USA a Španielska;
- V termíne od 5. do 9. júla 2021 sa uskutočnila **online** formou **Detská krajanská univerzita** určená žiakom ZŠ a vzdelávacích centier s vyučovacím jazykom slovenským v zahraničí. Program vzdelávania prostredníctvom „vysielania televízie KRAJANKA“ priblížil jednotlivé vzdelávacie oblasti. Na podujatí sa zúčastnili deti z Francúzska, Mexika, Spojených arabských emirátov, Kuvajtu a Austrálie. Záznamy sa každý deň posielali aj do Slovenskej školy v Montreale v Kanade;
- **online Letná univerzita slovenského jazyka a kultúry** pre dospelých krajanov sa konala v dňoch 5. – 16. júla 2021 za účasti 28 účastníkov (Argentína - 15, Maďarsko - 1, Rumunsko - 1, Ukrajina – 10, Nemecko - 1). Cieľom vzdelávacieho programu bolo získať a zdokonaľiť komunikačné jazykové kompetencie v slovenčine v prostredníctvom dištančného vzdelávania;
- **letný kurz slovenského jazyka a kultúry Učíme sa o Slovensku po slovensky**, s nosnou témou Krížom krážom po Slovensku s ujom Dobšinským, sa konal v termíne od 23. do 27. augusta 2021 **online** formou. Na kurze sa zúčastnili deti z Austrálie, Veľkej Británie, Írska, Francúzska, Ukrajiny a Rumunska;
- 9. novembra 2021 sa uskutočnilo **online vzdelávanie pre učiteľov** zo Srbska, na ktorom bola odprezentovaná **multimediálna aplikácia didaktickej hry „Hláskovo“**;
- 3. decembra 2021 sa uskutočnil medzinárodný workshop pod názvom **Pod'ťe s nami do Krajiny Hláskovo** pre učiteľov zo slovenských vzdelávacích centier v zahraničí, ktorý podporil spoluprácu medzi národnostnými školami a vzdelávacími centrami ako aj vzdelávacími inštitúciami na Slovensku;
- online workshop na tému **Riešenie konfliktov v školskej triede** pre učiteľov slovenských vzdelávacích centier v zahraničí sa uskutočnil na konci roka 2021.

Tab.č.11 **Finančné prostriedky, ktoré MŠVVaŠ SR v roku 2021 poskytlo na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí (v eurách)**

Vládne štipendiá	Učitelia a lektori*	Vzdelávacie podujatia	Spolu
886 710,00	1 334 971,77	351 125,98	2 572 807,75

* V sume učitelia a lektori sú zahrnuté náklady na pôsobenie učiteľov a lektorov v Chorvátsku, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku, Srbsku a na Ukrajine.

MŠVVaŠ SR zabezpečovalo a koordinovalo viaceré projekty zamerané na Slovákov žijúcich v zahraničí:

- riešiteľský tím pokračoval v tvorbe metodicko-didaktického materiálu na podporu slovenského jazyka u detí predškolského veku s názvom **Cesta do Hláskova**;
- MŠVVaŠ SR zabezpečilo **učebnice a ďalšie metodicko-didaktické materiály** pre krajské školy a slovenské vzdelávacie centrá na podporu výučby slovenského jazyka/v slovenskom jazyku v zahraničí. Spolu ide o 3 396 kusov učebníc a materiálov pre školské zariadenia v 14 krajinách;
- riešenie projektu MŠVVaŠ SR „**Vzdelávací program Slovenčina ako cudzí jazyk**“ pokračovalo počas celého roka 2021. Členovia riešiteľského tímu Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk (SAS) pracovali na realizácii dlhodobých úloh;
- SAS poskytoval pre štipendistov MŠVVaŠ SR **jazykové kurzy**.

Ťažiskom činnosti v oblasti dištančného vzdelávania je prevádzka **e-learningových programov jazykovej prípravy pre stupeň A1 a A2** prostredníctvom webovej stránky: <https://www.e-slovak.sk/>. Počas roku 2021 pokračoval tútorovaný kurz e-slovak, úroveň A1, ktorý absolvovalo 527 študentov a úroveň A2 absolvovalo 233 frekventantov spolu **760 používateľov**. Okrem toho bol realizovaný aj kurz pre samoštúdium, ktorý absolvovalo 3 333 záujemcov, celkovo bolo zaregistrovaných 10 136 frekventantov.

Na Letnej škole slovenského jazyka a kultúry SAS sa zúčastnilo 84 frekventantov z 26 krajín. Sprievodným podujatím letných aktivít bol odborný-metodický seminár pre lektorov slovenského jazyka a kultúry pôsobiacich na zahraničných univerzitách, ktorý sa uskutočnil 17. – 19. augusta 2021 prezenčnou formou v priestoroch Filozofickej fakulty UK. Súbežne sa v čase 16. – 20. augusta 2021 konal odborný-metodický seminár pre učiteľov **Učíme v čase i nečase**, ktorý centrum SAS realizovalo už 14-krát. Webinára aj v tomto roku prebiehali online formou v rámci ďalšieho vzdelávania pedagógov. Na kurze sa zúčastnilo 23 učiteľov pôsobiacich na školách v zahraničí. Dlhodobý zámer centra SAS pôsobiť v oblasti ďalšieho vzdelávania lektorov slovenčiny ako cudzieho jazyka vyústil do prípravy koncepcie a tvorby obsahu kurzu **Didaktika slovenčiny ako cudzieho jazyka**. V priebehu roka 2021 bol v rámci programu celoživotného vzdelávania ponúknutý cyklus 10 webinárov pod názvom **S učiteľmi na káve**, ktoré sa zaoberali témou využívania príbehov a rozprávky v didaktickej praxi. Autorský kolektív SAS postupne pracuje na tvorbe propagačnej brožúrky **Prvá pomoc po slovensky**, ktorá slúžia na osvojenie základnej lexiky a slovných spojení v bežných komunikačných situáciách.

Spolupráca medzi Slovenskou akadémiou vied a Výskumným ústavom Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku sa rozvíjala na základe **Dohody o vedeckej spolupráci medzi SAV a Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku** na obdobie 2019 - 2021. Cieľom dohody bolo rozvíjanie spolupráce v oblasti spoločenských a humanitných vied.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Organizácie v pôsobnosti MK SR napriek pandemickej situácii smerovali svoje aktivity aj na Slovákov žijúcich v zahraničí:

- **Balet Slovenského národného divadla** v spolupráci so ZÚ SR v Kanade pripravil pri príležitosti Dňa ústavy špeciálne online podujatie;
- **Opera SND** v spolupráci s MZVEZ SR sprostredkovala Slovákom žijúcim v zahraničí živé vysielanie galaprogramu Peter Dvorský 70;
- **Historické múzeum Slovenského národného múzea** pripravilo pri príležitosti 25. výročia založenia National Czech and Slovak Museum and Library v americkom Cedar Rapids (Iowa) unikátnu výstavu Poklady Slovenska – 100 rokov histórie. Historické múzeum tiež pokračovalo v projekte Slováci z Padiny a v súčasnosti spracováva odborný súpis predmetov na základe vlastnej dokumentácie, ktorá bola vyhotovená počas terénnych výskumov v predchádzajúcom období;
- **Literárne múzeum Slovenskej národnej knižnice** uskutočnilo cyklus podujatí s názvom **Ich domovinou bol jazyk**, v rámci ktorého pripomenulo Slovákov, ktorí museli krajinu opustiť, ale nikdy nezabudli na svoj materinský jazyk;
- **Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici** (ŠVK BB) pokračovala v spolupráci so Slovenským vydavateľským centrom v Báčskom Petrovci;
- ŠVK BB sa aktívne zapojila na konferencii Úloha slovenských stredných škôl v živote dolnozemskej Slovákov organizovanej Kultúrnou a vedeckou spoločnosťou Ivana Krasku v Nadlaku a Demokratickým zväzom Čechov a Slovákov v Rumunsku;
- **Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči** (SKN) poskytovala svoje služby aj krajanom žijúcim v zahraničí. V súčasnosti registruje najmä používateľov z Česka, Maďarska, Srbska, USA a Ukrajiny, ktorým posiela zvukové knihy a časopisy na CD nosičoch, ako aj knihy a časopisy v Braillovom písme. Uverejňovala články o činnosti Slovákov žijúcich v zahraničí, najmä v časopise Nový život so stálou rubrikou Nevidiaci v zahraničí;
- **Medzinárodný dom umenia pre deti BIBIANA** (BIBIANA) otvoril na konci augusta 2021 v Galérii Babka Kovačica výstavu Ocenení ilustrátori na BIB 2019, ktorá bola reінštalovaná aj v Hajdušici na miestnej fare. Zároveň bola v Galérii Babka Kovačica otvorená výstava Bola raz jedna BIBIANA. Riaditeľ BIBIANY Peter Tvrdoň následne prevzal v Kovačici uznanie za kultúrne aktivity, ktoré sa udeľuje za šírenie dobrého mena obce Kovačica a miestnych Slovákov vo svete;
- **Literárne informačné centrum** (LIC) zriadilo elektronickú knižnú poličku www.booksfromslovakia.com, ktorej zriadenie podnietila skutočnosť, že krajanom chýbajú zdroje ukážok, textov a profilov autorov v iných jazykoch, ktoré by mohli sprostredkovať svojim priateľom a známym v niektorom zo svetových jazykov;
- zahraničné oddelenie LIC vydáva elektronický informačný bulletin, do ktorého systematicky vkladá aj Slovákov žijúcich v zahraničí;
- LIC organizuje online diskusie pod záštitou LIC, v ktorých dostali priestor Slováci žijúci v zahraničí, aktívni vo svete literatúry;
- LIC zorganizovalo nemecké turné súčasnej slovenskej poézie, pričom vystúpenie v Drážďanoch spoluorganizovalo a zastrešilo Združenie Slovákov v Sasku;
- LIC zorganizovalo stretnutie so slovenskou komunitou žijúcou v okolí nórskeho Osla v súvislosti s vydaním slovenských detských kníh v nórskom jazyku;
- LIC poskytlo remitendy časopisu Slniečko Slovenským inštitútom v Prahe a vo Varšave, nemeckému spolku Slováci v Sasku, BIBIANE v rámci výjazdov do Kovačice a na Bienále ilustrácií Bratislava;

- LIC spolupracovalo pri príprave antológií a zborníkov propagujúcich slovenskú literatúru v krajaňských spolkoch;
- **Slovenský filmový ústav** spolupracoval pri filmových podujatiach;
- **Slovenská ústredná hvezdáreň** realizovala v roku 2021 mapovanie kontaktov na organizácie Slovákov žijúcich v Maďarsku, Poľsku, Rakúsku a Nemecku za účelom ich zapojenia do postupovej výtvarnej súťaže Vesmír očami detí, keďže od roku 2022 plánuje SÚH do súťaže zapájať aj deti Slovákov žijúcich v zahraničí.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

V roku 2021 bolo podaných celkove 529 žiadostí o udelenie štátneho občianstva SR držiteľmi osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí. Štátne občianstvo bolo udelené 246 osobám (najmä štátnym občanom Srbskej republiky - 225 osôb a Ukrajiny - 19 osôb).

Matričné úrady poskytujú súčinnosť ÚSŽZ pri overovaní údajov na matričných dokumentoch, v súvislosti s rozhodovaním v konaní o vydaní osvedčenia.

V roku 2021 vybavil SNA približne 340 žiadostí fyzických osôb a právnických osôb o vyhľadanie archívnych dokumentov týkajúcich sa potvrdenia národnosti a štátnej príslušnosti, a to v súvislosti s udeľovaním slovenského štátneho občianstva. SNA ďalej vybavoval žiadosti na účely genealogického výskumu žiadateľov so slovenským pôvodom. Väčšina z nich bola predložená žiadateľmi z Ukrajiny a Izraela. V menšej miere z Českej republiky, Nemecka, USA, doručené boli aj žiadosti z Argentíny a Brazílie. Tak ako po minulé roky, aj v roku 2021 Slovenský národný archív spolupracoval s ÚSŽZ a na ich požiadanie preveroval žiadosti s podozrením na pokus o sfalšovanie údajov zo sčítacích hárkov z rokov 1930, 1940 a 1950.

V priebehu roka 2021 začal SNA spracovávať osobný fond politika, spoluzakladateľa a tajomníka Slovenského kongresu Slovákov Ferdinanda Ďurčanského.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVR SR) vypracúva právne predpisy v oblasti zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín na území SR vrátane stanovenia kritérií vstupu jednotlivých kategórií cudzích štátnych príslušníkov na trh práce SR a podmienok vydávania potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenia na zamestnanie. Podpora vstupu, ako aj návratu Slovákov žijúcich v zahraničí do vlasti a ich opätovná integrácia prostredníctvom trhu práce sa realizuje cez aktívne opatrenia trhu práce, ktoré upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Slovák žijúci v zahraničí, ak je

1. občanom z členského štátu EÚ, Európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarskej konfederácie, má v zmysle európskej legislatívy, ktorá garantuje voľný pohyb osôb v rámci EÚ, rovnaký prístup na trh práce ako občan SR;
2. štátnym príslušníkom tretej krajiny, môže byť zamestnaný na území SR
 - bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, bez potvrdenia o možnosti obsadenia

voľného pracovného miesta alebo bez udelenia povolenia na zamestnanie podľa § 23a ods. 1 písm. g) zákona o službách zamestnanosti, ak mu bol mu udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí,

- na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenia na zamestnanie v prípade, že nemá priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí.

Tab. č. 12 Prítok Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území SR

Štátna príslušnosť	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Srbsko	384	1 126	1 311	1 524	1 120	787
Ukrajina	26	91	112	255	215	214
Kazachstan	0	1	0	1	0	2
Kirgizsko	1	0	0	0	0	0
Rusko	1	1	3	6	2	2
USA	2	0	2	2	3	1
Argentína	0	0	0	1	2	0
Bosna a Hercegovina	0	0	0	1	1	0
Čierna Hora	0	0	0	0	0	2
Neuvedené	0	2	9	1	0	1
Celkovo	414	1 221	1 437	1 791	1 343	1 009

Ku koncu jednotlivých rokov sme evidovali celkovo nasledujúce počty Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území Slovenskej republiky.

Tab. č. 13 Celkové počty Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území SR

	Muži	Ženy	Nezadané	Spolu
2016				818
2017				1 554
2018				2 288
2019				3 386
2020	1 948	1 182	23	3 153
2021	1 949	1 268	23	3 240

Po získaní prechodného pobytu štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí, je jeho prístup na trh práce voľný a nie sú vyžadované administratívne postupy ako v prípade zamestnania iných štátnych príslušníkov tretích krajín. Zamestnávateľ má povinnosť informovať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o začatí, resp. skončení pracovnoprávneho vzťahu uvedeného občana do 7 pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania, resp. skončenia zamestnania. V roku 2020 nastal prvýkrát pokles v prítoku Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území Slovenskej republiky, spôsobený zrejme pandemickou situáciou a prijatými opatreniami v tejto súvislosti.

Matica slovenská

Matica slovenská (MS) má silne ohraničené finančné možnosti na spoluprácu so Slovákami žijúcimi v zahraničí. Napriek tomu pokračuje v tradičnom výskume krajanového života. Ponúka krajanom platformu vedeckej ročenky *Slováci v zahraničí* a vedecké semináre

zamerané na krajskú problematiku. Výzvy zasiela pravidelne meilom a tiež informuje krajské periodiká.

MS v roku 2021 vyzvala kolektívnych členov MS darovať CD so svojou tvorbou krajanom. Krajské múzeum MS uskutočnilo zbierku, do ktorej venovali CD viaceré subjekty. MS pristúpila ku natáčaniu krátkych rozprávok a povestí, dostupných pre všetkých krajanov na TV Matica, na www.youtube.com V roku 2021 pripravila päť rozprávok a povestí z cyklu *Z príbehu do príbehu*, v ktorých hrajú matiční dobrovoľníci. Knihy, z ktorých herci čítajú, vyšli vo Vydavateľstve Matice slovenskej.

Cirkvi

V náboženskom a duchovnom živote menšín majú slovenské farnosti a cirkevné zbory viac ako 250-ročnú tradíciu. Náboženstvo zohrávalo rozhodujúcu úlohu pri zachovaní národného povedomia Slovákov za posledných 300 rokov a aj dnes stále zohráva mimoriadne dôležitú úlohu. Zostáva trvalým problémom, že slovenské farnosti trpia nedostatkom slovenských kňazov a v dôsledku toho postupným vytláčaním slovenčiny ako liturgického jazyka, čo je z hľadiska záujmu politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí nežiaduca tendencia.

Rímskokatolícka cirkev vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí má vybudované cirkevné organizačné štruktúry, ktorými sú jednotlivé katolícke misie, v ktorých dlhodobo pôsobia katolícki kňazi slovenského pôvodu. Konferencia biskupov Slovenska koordinuje a monitoruje činnosť týchto slovenských katolíckych misií. Predsedom Rady pre Slovákov v zahraničí Konferencie biskupov Slovenska je bratislavský pomocný biskup Mons. Jozef Halčko. V roku 2021 sa plánovalo stretnutie všetkých kňazov pôsobiacich v slovenských katolíckych misiách. Z dôvodu pandémie bolo toto stretnutie presunuté na neurčito. Predseda rady komunikuje s kňazmi na misiách s cieľom podporiť ich a informovať sa o aktuálnej situácii, ako i s predstaviteľmi katolíckej cirkvi v zahraničí (Rím, ČR, Chorvátsko, Rakúsko). Napriek pretrvávajúcej pandémie sa uskutočnili stretnutia s veriacimi – Slovákami žijúcimi v zahraničí v Maďarsku, ČR, Rakúsku, Belgicku.

Rímskokatolícka cirkev dlhodobo konštatuje, že sa veľmi zintenzívnila komunikácia prostredníctvom komunikačných prostriedkov a s využitím nových technológií, ktoré majú ďalekosiahly dosah na krajanov. V septembri 2021 sprostredkovala dojmy z návštevy Svätého Otca pápeža Františka zahraničným Slovákom cez sociálne siete.

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku má vo vzťahu k autochtónnym menšinám výnimočné postavenie v tom, že bola pilierom, ktorý zabránil asimilácii duchovného a kultúrneho života Slovákov na Dolnej zemi. V súčasnosti sa snaží úzko spolupracovať so slovenskými evanjelikmi žijúcimi v zahraničí a s ich cirkevnými organizačnými jednotkami. Podporuje ich misijne, ale aj finančne z dobrovoľných príspevkov veriacich a zasielaním náboženskej literatúry a evanjelickej tlače.

Gréckokatolícka cirkev nezrealizovala v roku 2021 žiadne mimoriadne aktivity vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Trvalou je aktívna misijná pastoračná činnosť. Kňazi pracujú medzi veriacimi Slovákami v zahraničí v USA, Kanade, Grécku, Švajčiarsku, Taliansku a na Ukrajine.

Kapitola 8 Návrh programu štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2023

Program štátnej politiky SR v roku 2023 sa bude opierať o ústavný a zákonný rámec SR, o pripravovanú koncepciu štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2022 - 2026 a programové vyhlásenie vlády SR s cieľom podporovať posilňovanie súdržnosti našich krajanov vo svete.

V oblasti vzdelávania, vedy a výskumu bude ÚSZZ v roku 2023 prioritne podporovať školstvo, vzdelávanie a aktivity vedúce k uchovaniu slovenského jazyka a pozdvihnutiu úrovne slovenského školstva a všetkých foriem vzdelávania v slovenskom jazyku v zahraničí. Plánuje sa spustenie online výučby slovenského jazyka, ktorú bude realizovať Metodické centrum pre zahraničných Slovákov UMB BB. V priebehu roku 2023 by sa mala vyhodnotiť jej efektívnosť a rozhodne sa o ďalšom postupe. Bude pokračovať v práci komisia pre školstvo a vzdelávanie ÚSZZ aj v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom, s MŠVVaŠ SR, jeho inštitúciami a vysokými školami v SR. Zástupcovia ÚSZZ sa budú zúčastňovať na školských a vzdelávacích podujatiach organizovaných školskými ustanovitzňami a krajanmi v zahraničí, alebo na podujatiach a aktivitách organizovaných pre krajanov v Slovenskej republike. ÚSZZ bude pokračovať v organizovaní letných táborov pre krajanú mládež.

V oblasti kultúry bude ÚSZZ podporovať tradičné kultúrne aktivity krajaných spolkov v zahraničí a organizovať podujatia, ktoré prispievajú k šíreniu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí v ich domovských krajinách, ako aj na Slovensku.

Organizácie v pôsobnosti MK SR budú pokračovať v rozpracovaných projektoch a ďalších aktivitách smerujúcich k podpore krajanov. V roku 2023 plánuje štátna opera prinášať kultúru krajanom najmä v susedných štátoch. Historické múzeum SNM by chcelo vydať publikáciu Slováci z Padiny. ŠVK BB plánuje pokračovať v spolupráci pri prezentácii vydavateľskej a výstavnej činnosti Slovenského vydavateľského centra (SVC) v Báčskom Petrovci, pri prezentácii slovenských básnikov vo Vojvodine a prezentácii vojvodinských básnikov v Banskej Bystrici a vo vzájomnej spolupráci so SVC v Báčskom Petrovci, ako aj v rámci spolupráce s Kultúrnou a vedeckou spoločnosťou Ivana Krasku v Nadlaku v Rumunsku. SFÚ plánuje aj v roku 2023 pokračovať v pravidelných aktivitách: prehliadka slovenského filmu Slovak Film Harvest (New York, Washington DC, USA), Festival českých a slovenských filmov v Austrálii, Prehliadka slovenských filmov a filmového seminára v Budapešti atď.

K trvalým úlohám patrí aj spolupráca s kresťanskými misiami a farnosťami, ktorých poslanie v krajanom prostredí má vitálny význam nielen u autochtónnych menšín, ale aj vo formujúcich sa komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí.

RTVS bude mediálnym partnerom významných krajaných podujatí doma i v zahraničí. Krajaná redakcia RSI chce pokračovať v projekte Slováci vo svete a venovať sa aj krajaným aktivitám, podujatiam a udalostiam s presahom na Slovensko, aktivitám RVKO, letným táborom pre krajanov, projektu Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko atď.

V oblasti médií ÚSZZ upriami pozornosť na mediálne zabezpečenie projektov krajanov súvisiacich s prezentáciou slovenskosti, kultúrneho a duchovného dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí.

ÚSŽZ bude spolupracovať s MZVEZ SR, MŠVVaŠ SR, MK SR a s ďalšími rezortmi, predovšetkým v rámci platformy RVKO a pri plnení úloh vyplývajúcich zo zákonov a uznesení vlády SR.

MZVEZ a ZÚ SR budú vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí v r. 2023 naďalej v rámci svojich kompetencií:

- Udržiavať kontakt a úzko spolupracovať so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich združeniami, podporovať udržovanie a formovanie ich slovenskej identity a spolupatričnosti so SR;
- zapájať Slovákov žijúcich v zahraničí do aktivít organizovaných inštitúciami SR a podporovať stretnutia predstaviteľov SR s krajanmi v zahraničí, ako aj v SR;
- priebežne mapovať stav a potreby slovenských komunít v zahraničí a sprostredkovať získané informácie ÚSŽZ a inštitúciám v SR s cieľom dosiahnutia maximálnej efektívnosti výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí;
- monitorovať a signalizovať legislatívne zmeny v príslušných teritóriách s dosahom na pôsobnosť ÚSŽZ (dotácie, osvedčenia),
- podieľať sa na príprave, uzatváraní a výkone medzinárodných dohôd a medzivládnych programov spolupráce s dosahom na slovenské menšiny a komunity v zahraničí;
- konzultovať návrhy bilaterálnych rezortných zmlúv s krajskou problematikou s krajanmi tak, aby mohli byť do nich zahrnuté aj ich požiadavky;
- využívať potenciál zmiešaných medzivládnych komisií v prospech rozvoja slovenských menšín a komunít v zahraničí;
- využívať mandát Rady vlády pre krajské otázky na efektívnu koordináciu krajskej politiky;
- v spolupráci s ďalšími štátnymi inštitúciami zabezpečovať finančné prostriedky pre dotačný systém ÚSŽZ na podporu krajských aktivít,
- v záujme rozvoja vzťahov so slovenskými komunitami úzko spolupracovať s ÚSŽZ pri vybavovaní žiadostí o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí;
- zabezpečovať ochranu práv a záujmov Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí sú občanmi SR formou konzulárnej asistencie;
- sprostredkovať informácie o Slovensku pre Slovákov žijúcich v zahraničí na webových stránkach ZÚ;
- v krajinách s príchodom príslušníkov novej slovenskej diaspóry podporovať udržiavanie ich bezprostredného kontaktu so SR a sprostredkovať im informácie o možnostiach ich návratu a uplatnenia sa na Slovensku;
- rozvíjať vzťahy a spolupracovať s novou slovenskou diaspórou a využiť jej záujem a potenciál v prospech rozvoja SR;
- podporovať iniciatívy realizujúce projekty globálnych slovenských sietí zamerané na prepájanie (networking) predstaviteľov nových slovenských diaspór, ako aj ich prepojenie s inštitúciami a subjektmi SR;
- sprostredkovať informácie o poskytovaní vládnych štipendií SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí;
- podporovať zapojenie krajských komunít do realizácie prezentácie SR v zahraničí a naopak pomáhať pri ich prezentácii v SR.

MS a jej pracoviská na regionálnej úrovni chcú plánovať viacero lokálnych podujatí. Ich predbežný plán a pozvánky sú dostupné na webovej stránke www.matica.sk. Na regionálnej úrovni budú krajsky spolupracovať viaceré miestne odbory MS.

Kapitola 9 Vplyv na rozpočet verejnej správy

Prijatie materiálu bude mať negatívny, rozpočtovo zabezpečený vplyv na rozpočet verejnej správy, ktorý je v analýze vplyvov kvantifikovaný v roku 2021 v sume 3 529 476 eur a v rokoch 2021 až 2023 v sume 3 529 476 eur každoročne s tým, že prostriedky sú zabezpečené v rozpočte kapitoly MZVEZ SR, v programe 0D3 – Štátna politika k Slovákom žijúcim v zahraničí.

Materiál nemá žiadne vplyvy na podnikateľské prostredie, žiadne sociálne vplyvy, žiadne vplyvy na životné prostredie, informatizáciu, na služby verejnej správy, ani na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.